

СТАНОВИЩЕ

От доц. Диана Станчева Димитрова, д. пс.

Директор на Филиал Велико Търново, Медицински университет – Варна

Във връзка с дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ на тема: **„Нековенционални методи за благоприятно въздействие върху човешкото здраве и обучението на специалистите по здравни грижи“** по професионално направление 7.4. „Обществено здраве“, научна специалност „Управление на здравните грижи“.

Автор на дисертацията: ас. **Елена Крайчева Иванова**, докторант в самостоятелна форма на обучение, в докторска програма „Управление на здравните грижи, катедра „Здравни грижи“, Филиал Сливен, Медицински университет – Варна

Становището е изготвено съгласно Закона за развитие на академичния състав и Правилника за приложението му, както и съгласно Правилника за развитие на академичния състав в Медицински университет – Варна.

Научното жури е определено със заповед №Р-109-73/07.02.2022 на Ректора на МУ-Варна.

Представеният комплект с материали (на електронен и хартиен носител) е съгласно Правилника за развитие на академичния състав в Медицински университет – Варна за придобиване на ОНС „Доктор“.

КРАТКИ БИОГРАФИЧНИ ДАННИ НА ДОКТОРАНТА

Елена Крайчева Иванова завършва Полувисш медицински институт гр. Шумен със специалност „Медицинска сестра – общ профил“ през 1994 година. От 14.03.1994г. до 29.07.1994г. работи като медицинска сестра в Отделение по физиотерапия и рехабилитация, а в периода 12.09.1994-17.09.1995 работи в Отделение за неспецифични белодробни заболявания към Обединен районен болничен комплекс – Шумен. През 2000 г. завършва ОКС „Магистър“ по специалност „Кинезитерапия“ в Русенски университет „Ангел Кънчев“ гр. Русе. Академичната си кариера започва през 2001 г. като асистент в Медицински колеж-Добрич, а от 2006 г. е асистент в УС „Рехабилитатор“ в Медицински колеж – Варна към Медицински университет „Проф. Д-р Параскев Стоянов – Варна. Участва в преподаването на дисциплините „Кинезитерапия“, „Ерготерапия и ергономия“, „Лечебен масаж“, „Кинезиология“, „Патокинезиология“ и „Мануално-мускулно тестване“ на студентите от специалност „Рехабилитатор“ към Медицински колеж – Варна. През 2013 г. завършва ОКС „Магистър“ по „Управление на здравните грижи“ в МУ „Проф. д-р Параскев Стоянов“. До момента има 23 участия в национални и международни форуми, 22 курса следдипломно обучение, 29 пълнотекстови публикации в български и международни научни списания.

Съгласно Заповед №Р-109-86/18.01.2018г. е зачислена като докторант в самостоятелна форма на обучение в катедра „Здравни грижи“, към Филиал Сливен, Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“ – Варна за срок от 3 години.

АКТУАЛНОСТ НА ПРОБЛЕМА

По отношение на нековенционалните методи за благоприятно въздействие върху човешкото здраве все още няма единно становище относно техния обхват и съдържание. В повечето страни в света неконвенционалната медицина не е официално призната и не съществуват легални изисквания за обучението на специалистите, които я практикуват. В законово отношение малко държави имат правила, отнасящи се до комплиментарната и алтернативната медицина. Всяка държава има своя дефиниция, а у нас те са регламентирани с Наредба № 7 от 1 март 2005 г. и са правно регулирани съгл. в чл.166 от Закона за здравето (ДВ, бр.70/10.08.04). В Наредбата изрично се казва, че „неконвенционални методи за благоприятно въздействие върху индивидуалното здраве са методите, чието изучаване *не е включено в учебните програми* на висшите медицински училища“. Фактът, че не се изучават в медицинските училища, а има регламент за тяхното приложение върху пациенти/клиенти подсказва, че има нужда от синхронизиране на правните рамки, обсъждане на академичните програми и създаване на специален Закон за неконвенционалната медицина. Именно към решаване на тези проблеми е насочен дисертационният труд на ас. Елена Крайчева Иванова.

ХАРАКТЕРИСТИКА И ОЦЕНКА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Дисертационният труд е оформен в обем от 167 страници, в 4 глави. Онагледен е с 91 фигури и 17 таблици. Използвани са общо 206 източника, от които 116 на кирилица, 68 на латиница. Приложените 4 приложения дават яснота относно вижданията на изследователя към поставените проблеми и тяхното решение.

В литературния анализ докторантката е описала задълбочено и подробно историческите аспекти на зараждането, разпространението и практикуването на неконвенционалните методи, както и правното регулиране в българската и световната практика. Тази обширна справка показва, че нековенционалните методи за благоприятно въздействие върху човешкото здраве са имали и имат място в съвременните медицински и здравни грижи. Предвид значимостта на разглежданата проблематика, в отделна глава са посочени професионалните компетенции на специалистите по здравни грижи, като са обхванати 10 специалности от това направление. Направен е задълбочен анализ на техните квалификационни характеристики. Преглеждайки учебните планове по специалности, докторантката прави заключения, че включването на „Хомеопатия“ в учебния план на специалистите по здравни грижи с ОКС „бакалавър“ и ОКС „професионален-бакалавър“ е незаконосъобразно и противоречи на чл.167 от Закона за здравето.

Целта на проучването е отразена ясно и е насочена към проучване на информираността и отношението към неконвенционалните методи за благоприятно въздействие върху човешкото здраве сред обучаващите се специалисти по здравни грижи. За изпълнение на целта са посочени шест *основни задачи* и са предложени две работни хипотези. Изключителното предимство за надеждността на проучването е обхвата на респондентите, включващо 500 души, разпределени в две групи: работещи здравни специалисти (n=280) и завършващи студенти (n=220). Относително равните дялове на двете групи са съизмерими и това позволява на последващия сравнителен анализ да бъде аналитичен и представителен. Инструментариумът е съобразен с обекта на наблюдение и е

реализиран чрез анкетна карта, с която се проучва правното съзнание в трите му елемента: информираност, отношение и готовност за поведение. Методите и инструментите на изследването са в съответствие с целите. При всички проведени анализи е прието допустимо ниво на значимост $p < 0,05$ при доверителен интервал 95%.

Резултатите от изследването са детайлно разгледани и анализирани в Глава четвърта от дисертационни труд. Нагледно, подробно и с разбиране е направен анализ на двете групи изследвани лица, а резултатите са онагледени с таблици и графики. За по-голяма яснота данните са разгледани по отношение на всяка група респонденти, а след това е пристъпено към тяхното сравнение. Анализът от анкетното проучване показва някои изненадващи тенденции: само една трета от работещите здравни специалисти са запознати със законовата уредба на неконвенционалните методи у нас и нито един от тях не се обръща към научни публикации, за да допълни знанията си. Изследването на готовността на работещите да прилагат неконвенционални методи разкрива, че много малка част от тях биха участвали в обществено обсъждане, касаещо промяна в правното им регулиране. От друга страна проучването сред студентите сочи, че много малко от тях смятат, че неконвенционалните методи имат място в комплексното лечение и профилактика на заболяванията. Това може да се обясни с недостатъчната професионална компетентност на този етап от тяхното професионално развитие. Изводите, които са изведени следват сравнителния анализ между двете групи изследвани лица и насочват към осъзната необходимост от допълнителна информация, конкретизиране на онези неконвенционални методи, които могат да се изучават и прилагат не само от лекари, както и необходимостта от нова законова рамка.

ОЦЕНКА НА ПРИНОСИТЕ

Приносите с *теоретичен характер* се отнасят до моментната снимка на проблема и са свързани с обогатяване на съдържанието на понятието „неконвенционални методи“ за лечение. Освен това разработеният оригинален инструментариум с висока степен на надеждност, може да послужи и на бъдещи изследвания свързани с информираността, отношението и готовността за приложение на неконвенционалните методи.

Най-същественният принос с *практико-приложен характер* включва създаването на предпоставка и теоретична обосновка за разработване на бъдещ законопроект свързан с регламентацията и регулацията на практикуването на неконвенционалните методи у нас.

Направените препоръки, насочени към Законодателната власт, Министерството на здравето и висшите медицински училища и колежи са реално приложими и биха имали голяма обществена полза.

КРИТИЧНИ БЕЛЕЖКИ И СЪВЕТИ

Би било въпрос на академично предизвикателство да се издаде учебник-ръководство за неконвенционални методи за лечение с богат илюстративен материал, допълващ академичните знания на студентите в сферата на следдипломното обучение. А при промяна на законодателството – и в базовото медицинско обучение и програмите в ОКС „Професионален бакалавър“, и ОКС „Бакалавър“ на медицинските университети.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Като член на научното жури на ас. Елена Крайчева Иванова давам положителна оценка на дисертационния труд и подкрепям изцяло придобиването на образователна и научна степен „Доктор” от кандидатката. Считам, че представената от Елена Крайчева дисертационна работа на тема: „Нековенционални методи за благоприятно въздействие върху човешкото здраве и обучението на специалистите по здравни грижи“ по значимост на научните приноси, прецизност на методиката и интерпретация на получените резултати отговаря на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България, Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и Правилника за развитие на Академичния състав на МУ –Варна.

Поради гореизложеното, убедено давам своята положителна и предлагам на уважаемото научно жури да присъди образователна и научна степен „Доктор ” на ас. Елена Крайчева Иванова.

Март, 2022

Доц. Диана Димитрова, д.пс.

